

Mari Launiainen

MiniVerso-vertaissovittelumenetelmän perehdyttäminen ja juurruttaminen varhaiskasvatuksessa.

Draamallinen sovittelupolku lasten välisten konfliktien ratkaisun tueksi.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden korkeakoulututkinto

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

17.3.2024

Tekijä	Mari Launiainen
Otsikko	MiniVerso-vertaissovittelumenetelmän perehdyttäminen ja juurruttaminen varhaiskasvatuksessa. Draamallinen sovittelupolku lasten välisten konfliktien ratkaisun tueksi.
Sivumäärä	37 + 2 liitettä
Aika	17.3.2024
Tutkinto	Sosionomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Yliopettaja Jyrki Konkka Lehtori Laura Holmi
<p>Tässä opinnäytetyössäni tarkastellaan sitä, miten MiniVerso menetelmää saisi perehdytettyä ja juurrutettua arjen käytänteeksi varhaiskasvatuksessa. MiniVerso on menetelmä, joka on kehitetty kouluikäisten lasten vertaissovittelumenetelmästä varhaiskasvatukseen lasten konfliktien vertaissovitteluun. MiniVerso mahdollistaa lapsen osallisuuden ja aikuisen sensitiivisyyden tukemista restoratiivisen sovitteluteorian pohjalle kehitetyn prosessin ja menetelmän avulla. Haluan omalla kehittämistyölläni, materiaalillani ja toiminnallisella menetelmälläni nostaa esille MiniVerso-sovittelu menetelmän käytön laadullista arvoa varhaiskasvatuksen toimintaan ja toteutukseen. Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyi Sovittelupolku.</p> <p>Restoratiivinen ja sovitteleva toimintakulttuuri tukee ihmisen vaikuttamismahdollisuuksia ja tarjoaa menetelmän ja prosessin olla osallinen ja aktiivinen toimija omien kykyjen, tarpeiden ja voimavarojen mukaisesti. Restoratiivisella ja sovittelevalla toimintakulttuurilla tarkoitetaan ihmisten välisten suhteiden ennalleen korjaamista ja eheyttämistä kunnioittavalla tavalla konfliktin jälkeen. Pieni lapsi opettelee ja harjoittelee sosiaalisia tilanteita ja vuorovaikutusta muiden kanssa. Ilman konfliktejakin vuorovaikutus muiden kanssa voi olla vaikeaa ja ennalta-arvaamatonta. Konfliktitilanteet ovat täynnä tunteita ja niiden hallinta ja säätely vie lapselta jo paljon energiaa. Lapsi tarvitsee aikuisen tukea konfliktitilanteissa oppiakseen sovittävän ja tulevaisuuteen suuntaavan tavan sopia riitoja.</p> <p>Tämän opinnäytetyön toimintaympäristönä on varhaiskasvatusyksikkö Tuusulassa. Oman varhaiskasvatusyksikköni esihenkilöt vahvistavat ja tukevat menetelmän käyttöä meillä. Oma läsnäolon ja aktiivisuuteni on vaikuttanut positiivisesti MiniVerson näkyvyyteen ja käyttöön päiväkodissamme. Henkilökunnan sitoutuminen MiniVerson käyttöön on ollut koko kunnan tasolla vaihtelevaa. MiniVerson käyttö konfliktinratkaisumenetelmänä on kirjattu Tuusulan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siitä huolimatta sen juurtuminen arkeen, sekä uusien työntekijöiden ja varhaiskasvatuksen aloittavien lasten perehdyttäminen jää ohueksi. Tästä heräsi ajatus kehittää toiminnallinen perehdytys- ja juurruttamismalli, jonka avulla menetelmään perehtyminen olisi luontevaa ja samalla se juurruttaisi MiniVersoa osaksi arkea. Sovitteleva vuorovaikutus ja hyvät neuvottelutaidot ovat tulevaisuuden hyviä kansalaistaitoja.</p> <p>Haluan omalta osaltani olla tukemassa rauhanomaista tapaa toimia yhteisössä ja yhteiskunnassa. Tämän opinnäytetyön avulla voidaan lisätä lasten välisten konfliktien hallintaa sovittävalla tavalla ja sitä kautta ennaltaehkäistä kiusaamista. Tätä menetelmää ja materiaalia joka opinnäytetyöstäni syntyy, on mahdollista hyödyntää valtakunnallisesti VERSO-ohjelman koulutuksen käyneissä varhaiskasvatusyksiköissä. Materiaali tukee VERSO-ohjelman koulutuksen jälkeen varhaiskasvatusyksiköiden omaa menetelmän ylläpitämistä ja juurtumista arjessa. Näin sovitteleva ja rauhanomainen toimintakulttuuri voidaan oppia jo varhaislapsuudessa.</p>	
Avainsanat	vertaissovittelu, varhaiskasvatus, osallisuus, yhteisöllisyys

Author	Mari Launiainen
Title	MiniVerso mediation methods familiarization and instilling in early childhood education. Dramatic mediation path to support conflict resolution between children.
Number of Pages	37 pages + 2 appendices
Date	17.3.2024
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Degree Programme in Social Services
Instructors	Principal lecturer Jyrki Konkka Lecturer Laura Holmi
<p>This thesis looks at how to familiarize and install Miniverso method as daily practice in early childhood education. MiniVerso is a method that has been developed from school mediation to mediation with children in early childhood education. MiniVerso supports child participation and adult sensitivity with a process and method based on restorative mediation theory. With my development work, material and functional methods I want to acknowledge the qualitative value of Miniverso mediation method in the practice of early childhood education. The outcome of this thesis was the development of Mediation Pathway.</p> <p>A restorative and mediative culture supports individuals' possibilities to influence and offers a method and process for participation and being an active operator, according to one's own abilities, needs and strengths. With restorative and mediative corporate culture I refer to respectful restoring in relations between people after conflict. A small child learns and practices social situations and interaction with other people. Even without conflicts, interaction with others can be difficult and unpredictable. Conflict situations are full of emotions and to control and regulate these emotions consumes a lot of energy. Children need adults to support them in conflict situations to learn a mediative and forward-looking method in reconciling.</p> <p>Operational environment of this thesis is an early childhood education unit in Tuusula. The managers in my work unit strengthen and support the use of this method in our unit. My presence and activeness has had a positive influence on the visibility and use of Mini-verso. In the municipal level, personnel's commitment to use Miniverso has varied. The use of Miniverso as a conflict resolution method is stated in Tuusula Early Childhood Education and Care Plan. Despite this, instillation of Miniverso in daily practices and familiarizing new employees and children who start early childhood education with it remain weak. This raised the idea to develop a functional familiarization and instillation model that makes the familiarization of Miniverso natural and, at the same time, instills it as a part of daily practice.</p> <p>Mediative interaction and good negotiation skills are important future civic skills. This thesis contributes to supporting a peaceful way to act in community and society. This thesis can be used to increase conflict management with children in mediative way. It can also prevent bullying. This thesis and material can also be used in units which have VERSO-program MiniVerso education. This material supports early childhood education units to maintain their MiniVerso method independently after education. This way a mediative and peaceful culture to operate can be learned already in early childhood.</p>	
Keywords	mediation, early childhood education, participation, communality

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Varhaiskasvatus toimintaympäristönä	8
	2.1 Varhaiskasvatuksen tavoite ja lainsäädäntö	8
	2.2 Pedagogiset tavoitteet varhaiskasvatuksessa	9
	2.3 Työelämäkumppani	10
	2.4 Fyysinen ja psyykinen toimintaympäristö	10
3	Vertaissovittelu	11
	3.1 Vertaissovittelun restoratiivinen tausta ja arvot	11
	3.2 Restoratiivisuuteen liitettyjä termejä ja käsitteitä	13
	3.2.1 Vahinko tai harmi	13
	3.2.2 Osapuolet	14
	3.2.3 Tekijä	14
	3.2.4 Osapuolten kokemus totuudesta	14
4	MiniVerso	15
	4.1 Aikuisen rooli lasten konfliktien sovittelussa	15
	4.2 Sovittelunurkkaus	16
5	Osallisuuden merkitys vertaissovittelussa	17
	5.1 Lapsen osallisuus	17
	5.2 Osallisuuden merkitys oppimiselle	17
	5.3 Osallisuus vertaissovittelussa	18
	5.4 Osallisuus ja minuus	19
6	Vertaissovittelu yhteisöllisyyden näkökulmasta	19
	6.1 Lapsi yhteisön jäsenenä varhaiskasvatuksessa	19
	6.2 Sovitteleva toimintakulttuuri varhaiskasvatusyhteisössä	20
7	Kehittämistehtäväni eettisyys ja turvallisuus	21
8	Sovittelupolun toteutuksen kuvaus	23
9	Arviointi	28
10	Pohdinta	31
	Lähteet	33

Liitteet

Liite 1. Sovittelupolkumateriaalin ohje

Liite 2. Käyttäjäkyselyn kysymykset

1 Johdanto

Suunnittelin ja toteutin opinnäytetyönäni VERSO-ohjelman kehittämään MiniVerso vertaissovittelumenetelmään perehdytys- ja juurruttamismateriaalin. MiniVerso on varhaiskasvatusikäisten lasten konfliktien ja riitojen sovitteluun kehitetty menetelmä jossa lapset itse sovittelevat arjessa syntyneet riitansa aikuisen avulla ja tuella. Menetelmä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja ennalta ehkäisee kiusaamista (VERSO-ohjelma.)

Myöhemmin tässä opinnäytetyössäni MiniVersion yhteydessä, viitataan aina VERSO-ohjelman kehittämään menetelmään. Tarkastelen sitä varhaiskasvatuksen ja vertaissovittelun taustalla olevien teorioiden sekä pienryhmissä toteutettavien toiminnallisten sovitte-
telupolkujen kautta. Kehittämistehtävänäni on tuottaa varhaiskasvatukseen suunnatun MiniVerso-vertaissovittelun perehdytys ja juurruttamismateriaali työelämäkumppaninani toimivaan varhaiskasvatusyksikköön Tuusulassa.

Vertaissovittelumenetelmän kehittäminen alkoi jo vuonna 2000 alle 25-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien nuorten keskuudessa. Tuolloin tehdyn tutkimuksen mukaan, ratkaisukeskeinen työtapa tuottaa tulosta ja sen keskeinen voimavara on osallisuus (Gellin 2011:12.) Vertaissovittelua käytetään laajasti kasvatus- ja koulutus kentällä. VERSO-ohjelma on nykyään Suomen sovittelufoorumin alaisuudessa toimivan voittoa tavoittelematon hanke. Hanketta rahoitetaan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen, STEA.n, avulla (VERSO-ohjelma). Viitataan tässä opinnäytetyössäni paljon sekä VERSO-ohjelman, että European Forum of Restorative Justice (ERJF) verkkosivuille niiden ollessa ainutlaatuisella tavalla tämän kehittämistehtävän ja vertaissovittelun taustalla.

Opinnäytetyöni idea sai alkunsa, syksyllä 2022 työharjoittelussani VERSO-ohjelmassa. Osana työharjoittelua, pääsin mukaan kouluttamaan uusia MiniVerso käyttäjiä ja myös osallistumaan aiemmin koulutettujen yksiköiden henkilökunnan ylläpitokoulutuksiin. Tuolloin huomasin, että menetelmän juurtuminen jää koulutuksen jälkeen vähäiseksi, ja että uusien työntekijöiden ja lasten perehdytys toimintakauden alussa puuttuu lähes kokonaan. Jäin pohtimaan, kuinka voisin tukea tämän kiusaamista ehkäisevän ja lasten sosiaalisia taitoja vahvistavan menetelmän käyttöä. Keskustelimme ohjaajani, sekä VERSO-ohjelman mentoritoiminnan koordinaattorin kanssa mitä asialle voisi tehdä. Pohdimme myös, miten yksiköiden omaa perehdytystä ja menetelmän juurtumista voisi

tukea. Samaan aikaan työpaikallani havaittiin poissa ollessani, että arjessa tarvitaan enemmän konkreettista mallintamista ja tukea menetelmän juurruttamiseksi.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, Karvin vuonna 2022 valmistuneessa raportissa koskien Kiusaamista ehkäisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointia (Karvi 2022) todettiin VERSOn vertaissovittelumenetelmän soveltuvan hyvin lasten välisten konfliktien ja riitojen selvittelyyn ja mahdollistaa osapuolien vastuun omien riitojen selvittelyssä (Karvi 2022; 26-28.) Arviointi tehtiin koulukontekstissa, mutta tulokset ovat hyvinkin arvioitavissa ja verrattavissa myös varhaiskasvatuksen kentälle.

Arvioinnissa (Karvi 2022) todetaan, että menetelmän käyttöön liittyvä opettajien ja muun henkilöstön sitoutuminen vaihtelee ja on suorassa yhteydessä menetelmän vaikuttavuuteen ja juurruttamiseen. Myös Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisussa (Peltonen & Haavisto & Heinonen & Eloheimo 2022:30) Suomalaisen sovittelun tila ja mahdollisuudet, nähtiin keskeisenä kysymyksenä toimintatavan juurtumiseen toimintamalliksi arkeen.

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelemalla riitatarinan lelujen välille. Inspiraationa tähän riitatarinaan toimi VERSO-ohjelman lasten koulutuksista tuttujen Vennin ja Vipun riita. Opinnäytetyön tuloksena valmistui perehdytykseen ja juurruttamiseen tarkoitettu sovittelupolkumenetelmä ja -materiaali ohjeineen. Kehittämistehtäväni toteuttamiseksi olen tehnyt käyttäjäkyselyt, jotka toteutetaan vapaamuotoisen keskustelun kautta touko-kesäkuussa 2023. Toivon selvittäväni henkilökunnalle suunnatun käyttäjäkyselyjen avulla, menetelmän vaikuttavuutta ja materiaalin käytettävyyttä. Lisäksi arvioin lasten reaktioita, palautetta ja toiminnallisen tuokion sujumista. Tavoitteenani on luoda innostava ja vertaissovittelun käyttöä vahvistava materiaali ja menetelmä. Selkeä materiaali ja ohjeet tukevat sen helppokäyttöisyyttä.

Työelämäkumppanina toimii kunnallinen varhaiskasvatusyksikkö Etelä-Tuusulassa. Tuusulan kunta on kouluttanut koko varhaiskasvatuskentän henkilöstöä vuodesta 2013 MiniVerso-vertaissovittelumenetelmän käyttöön. Panostuksesta huolimatta, menetelmän juurtuminen ja käyttöön sitoutuminen on ollut vaihtelevaa koko ajan. Tämä materiaali ja opinnäytetyön tulos, voisi tulla laajemminkin käyttöön Tuusulan kunnan koko varhaiskasvatuksen kentällä.

2 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä

2.1 Varhaiskasvatuksen tavoite ja lainsäädäntö

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä opetushallituksen laatima varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus 2022b) Varhaiskasvatus on yhteiskunnan kaikille alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen yhdenvertaisesti tarjottu, subjektiivisen oikeuden suoma palvelu. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018) Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Se muodostuu kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on pedagogista toimintaa ja on osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua suomalaisessa koulutusjärjestelmässä (Opetushallitus 2022a.) Varhaiskasvatuslain tavoitteena on edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tukea ja edistää oppimista. Laissa mainitaan myös turvallisuus ja lasta kunnioittava toimintatapa ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksen henkilöstön toimesta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 §3.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on siis tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Sen tehtävänä on myös edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatuksen tehtävänä ja tavoitteena ei ole viedä huoltajilta heidän kasvatusvastuutaan, vaan tukea heitä tässä kasvatustyössä ja myös mahdollistaa huoltajien osallistuminen työelämään tai opiskeluun. Lisäksi varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatuksen järjestämistä on kunnilla (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Kunnat laativat omat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmansa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan siten, että ne ohjaavat ja tukevat varhaiskasvatuksen järjestämistä kunnissa. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti (Opetushallitus 2022a.)

Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle tehdään oma varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa, arvioidaan ja tarkennetaan säännöllisesti lapsen kasvun, kehityksen ja tarpeiden mukaan. Se tehdään yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa (Opetushallitus 2022a:12.)

2.2 Pedagogiset tavoitteet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa pedagoginen toiminnan tulisi olla kokonaisvaltaista. Sen tulisi edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Parempaan hyvinvointiin on usein liitetty hyvät tunnesäätelytaidot. Hyvät tunnesäätelytaidot vaikuttavat käytökseemme ja toimintamme positiivisesti. Lasten ei toivotun käytöksen väheneminen on yhteydessä kykyyn hillitä negatiivisia tunteita (Kanninen & Sigfrids 2012:82-83.)

Lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä kuvaa hyvin varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys (kuva 1) jossa keskiössä nähdään hyvinvoivan lapsen tavoite ja sitä ympäröivä pedagoginen toiminta, joka kulkee läpi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuva 1. Varhaiskasvatussuunnitelman pedagoginen viitekehys (Opetushallitus 2022b)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022a:20) on kirjattu varhaiskasvatuksen omat arvot. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022a) arvo-perusta kiinnittyy lapsen edun ensisijaisuuteen, oikeuteen hyvinvoinnista, huolenpidosta ja suojelusta. Arvoperustassa mainitaan myös lapsen oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ja oman mielipiteen ilmaisuun. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että arvo-perusta toteutuu ja että siinä mainitut syrjäntäkielto ja inkluusio toteutuvat.

2.3 Työelämäkumppani

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävän työelämäkumppanini on Tuusulassa toimiva kunnallinen varhaiskasvatuyksikkö, jossa itsekin työskentelen. Päiväkodissa toimii kymmenen lapsiryhmää, sekä avoin varhaiskasvatus. Lapsiryhmät toimivat 1-3-vuotiaiden 3-5-vuotiaiden sekä esiopetuksen ryhmissä. Yksikössä toimii varhaiskasvatuyksikön johtaja ja hänen työparinaan varajohtaja. Yksikössä työskentelee erilaisissa kasvatuseroissa 45-50 kasvattajaa. Yksikkö on verrattain suuri varhaiskasvatuksen kentällä. Fyysinen ympäristö luo varhaiskasvatukselle konkreettiset puitteet, kuten rakennukset, tilat, materiaalit ja ympäröivän alueen. Vertaissovittelun näkökulmasta hyvä fyysinen toimintaympäristö mahdollistaa konfliktien sovittelun turvallisessa ja rauhallisessa ympäristössä.

2.4 Fyysinen ja psyykinen toimintaympäristö

Psyykinen ja sosiaalinen ympäristö syntyy vuorovaikutuksessa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä muun yhteisön kanssa (Väljärvi, Jouni 2019: 94.) Psyykinen ja sosiaalinen toimintaympäristö kuvataan tässä opinnäytetyössä osallisuuden, toimijuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmasta sekä, miten kasvattajan sensitiivisyys luo osallisuuden ja lapsen kunnioittavan kohtaamisen ilmapiirin. Lapsi tarvitsee sosiaalisia taitoja eli kykyä tulla toimeen muiden kanssa. Oppiakseen sosiaalisia taitoja lapselle tulee antaa mahdollisuus harjoitella ja oppia niitä sosiokulttuurisen kasvatuksen avulla (Keltikangas-Järvinen, 2010:18.)

Lapsen iästä riippuen hän toimii yhdessä hoitopäivänsä ajan muiden suunnilleen saman ikäisten lasten kanssa. Päiväkodissa vertaisryhmä usein muodostuu henkilöistä, jotka ovat emotionaalisesti ja sosiaalisesti samalla tasolla. Usein myös kognitiiviset taidot ja kehitys kulkevat samalla tasolla. Vertaisryhmässä koetaan asioita ja omaksutaan

niitä myös muiden mallista (Salmivalli 2005:15). Vertaisryhmä luo hyvän toimintaympäristön myös sovittelun oppimiselle MiniVerson avulla. Kehittämistyön varhaiskasvatusyksikössä psyykinen ja sosiaalinen toimintaympäristö on pyritty luomaan lapselle turvalliseksi. Oleellinen osa tätä toimintaympäristöä on turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri, joka tukee lasten vertaissuhteita ja myönteistä vuorovaikutusta (Opetushallitus 2022b:31.) Lapselle tulee antaa mahdollisuus harjoitella säätelytaitojaan. Ollessaan vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, lapsen itsesäätelytaito kehittyy (Sainio & Pajulahti & Sajaniemi 2021:25.) Myös tärkeä osa tätä turvallista kasvuympäristöä ja sen syntymistä on sensitiivinen kasvattaja. Ollakseen sensitiivinen, aikuisen tulee omata taito kohdata lapsi aidosti. Aikuisen täytyy myös kyetä refleктоimaan oma toimintaansa sekä ratkaisujaan. Aikuinen mahdollistaa lapsen osallisuuden ja toimijuuden luomalla olosuhteet sitä tukevaksi (Väljjarvi 2019:94.)

Pienen lapsen turvallisuuden tunne lisääntyy, kun hän kykenee ennakoimaan tulevia tilanteita. Tuolloin toimintaympäristön tulee olla lapsen ymmärrettävissä ja hänen tulisi kokea, että hän kykenee toimimaan siinä. Lapselle tulee tarjota aktiivisen toimijuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia (Isola ym. 2017:25). Restoratiivinen lähestymistapa ja toimintakulttuuri tukee ihmisen vaikuttamismahdollisuuksia ja tarjoaa menetelmän ja prosessin olla osallinen ja aktiivinen toimija omien kykyjen, tarpeiden ja voimavarojen mukaisesti. Vertaissovittelu (VERSO-ohjelma) edistää lapsen osallisuutta vaikuttaa myös konfliktitilanteessa. Tuolloin lapsen arvomaailma ja asioiden merkityksellisyys kehittyy ja hän oppii neuvottelemaan ja tekemään kompromisseja (Isola ym. 2017:29.)

3 Vertaissovittelu

3.1 Vertaissovittelun restoratiivinen tausta ja arvot

Restoratiivinen, ihmisten välisiä suhteita ennallistava ja eheyttävä sovittelumalli, pohjautuu restoratiiviseen oikeuteen. Restoratiivinen oikeus nähdään vaihtoehtona perinteiseen oikeuskäytäntöön. Perinteiseen oikeuskäytäntöön kuuluu olennaisena osana yhteiskunnan puuttuminen osapuolten väliseen konfliktiin tai vahingontekoon. Seurauksesta päättää ulkopuolinen tuomari ja osapuolten tavoitteena on osoittaa vastapuolen tekemät virheet ja puutteet. Restoratiivinen lähestymistapa antaa konfliktin omistajuuden osapuolille ja sitä kautta myös ratkaisemisen avaimet osapuolille itselleen. Näin

vahingon tai harmin tuottaminen on mahdollista korjata ja saavuttaa molempia osapuolia tyydyttävä oikeudenmukaisuuden tunne. (EFRJ). Sovittelun teoreettisia malleja voi soveltaa erilaisissa elämäntilanteissa. Tässä opinnäytetyössä kuvatussa varhaiskasvatuksessa käytetyn MiniVerson käytön taustalla on restoratiivinen sovitteleteoreettinen malli. Oppiva ja kasvava lapsi hyötyy itse prosessista yhtä paljon kuin itse ratkaisusta. Prosessin aikana lapsi opettelee monia taitoja, joita yhteiskunnassa tarvitaan. Hän opettelee kuuntelemaan, odottamaan vuoroaan ja kertomaan oman näkemyksensä asioista. Prosessissa opitut asiat yhdistyvät aiemmin tässä työssä (kuva 1) esiteltyyn pedagogisen toiminnan viitekehykseen (OPH 2022b.) Viitekehyksessä laaja-alaiseen osaamiseen liitetään sovittelussakin tärkeitä asioita kuten ajattelu, osallistuminen, vaikuttaminen ja oppiminen. Restoratiivinen malli yhdistyy kuitenkin monessa kohdassa fasilitatiiviseen malliin, jonka päämääränä on fasilitaattorin edesauttama osapuolten itsensä löytämä ratkaisu (Ervasti & Attias 2021:12-17.) Varhaiskasvatuksessa aikuinen vastaa tilanteesta, sen turvallisuudesta ja sovittelestusta, mutta osapuolet saavat itse löytää ja kantaa vastuun ratkaisusta ja sopimisesta (VERSO-ohjelma.)

Restoratiivisen oikeuden arvoja ovat oikeus, solidaarisuus, ihmisarvon kunnioitus ja totuus. Normit ja standardit ylläpitävät laadukasta ja hyödyllistä palvelua ja ne on suojattu hyväksikäytöltä ja epäeettiseltä toiminnalta. Standardit mahdollistavat meitä pitämään toiminnan vastuullisena (Borg ym. EFRJ 2021: 11-13. Varhaiskasvatuksessa meitä ohjaa varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2022a.)

Restoratiivinen oikeus taas keskittyy tekoon, joka on epäoikeudenmukaista tai väärin (Borg ym, ERJF 2021:12). Varhaiskasvatuksessa tämä toteutuu sovitteiluprosessina lasten välisten konfliktien ja riitojen selvittelyssä. Sovittelu lasten kanssa on ennaltaehkäisevää sen yhteydessä tapahtuvan vuorovaikutustaitojen oppimisen kautta. Lasten välinen vuorovaikutus paranee ja sosiaalisten taitojen oppiminen mahdollistuu. Restoratiivinen oikeus ja sovitteiluprosessi tulisi olla osapuolille oikeudenmukainen ja reilu kokemus. Siihen ei saisi liittyä minkäänlaista ylivaltaa tai painostusta osallistujien taholta (Borg ym, ERJF 2021:12.)

Restoratiivinen oikeus tunnistaa ihmisten erilaisuuden ja sen, ettei ilman toisen osapuolen läsnäoloa voi sovittaa riitaa (ERJF) Varhaiskasvatuksessa lapsi harjoittelee sovittelua aikuisen avulla ja saa näin mahdollisuuden oppia kantamaan vastuuta teostaan ja toisen hyvinvoinnista. Restoratiivinen oikeus tunnistaa kaikkien ihmisarvon ja ottaa

huomioon kaikki, joita riita tai vahingon teko koskee. Juuri siitä syystä sovittelu onkin toimiva menetelmä. Jotta menetelmä toimisi toivotulla tavalla, on tärkeää, että prosessi tapahtuu turvallisesti, vaikka puhutaankin vapaasti ja että konfliktin ratkaisun omistajuus säilyy osapuolilla (Borg ym, ERJF 2021;12.) Varhaiskasvatuksessa käytetty Mini-Verso toteutetaan aikuisen vastuulla ja ohjauksessa. Euroopassa toimii aiemmin mainittu European Forum of Restorative Justice-järjestö, (EFRJ) jonka toimesta on restoratiivista oikeutta ja toimintamallia tutkittu paljon. Heidän verkkosivuiltaan voi löytää paljon tietoa restoratiivisesta oikeudesta. Manual on restorative justice values and standards for practice-käsikirjassa (EFRJ 2021) avataan muutamia restoratiivisuuden keskeisiä käsitteitä ja termejä. Restoratiivinen oikeus on itsessään menetelmä, joka tuo yhteen ne henkilöt, joita tilanne koskee ja auttaa heitä löytämään yhteisen ymmärryksen ja sopimuksen, jotta teko voitaisiin korjata tai ettei se toistuisi.

3.2 Restoratiivisuuteen liitettyjä termejä ja käsitteitä

3.2.1 Vahinko tai harmi

Vahinko tai harmin tuottaminen toiselle voi olla omaisuuteen liittyvää, fyysistä vahingoittamista, psyykkistä tai tunnetasosta mielipahaa. Se voi liittyä toiselle tärkeään seikkaan tai asiaan josta toiselle on aiheutunut harmia tai mielipahaa. Toisaalta kaikki koettu mielipaha ei eettisestä näkökulmasta vaadi tilanteen korjaamista. Timo Airaksinen kirjoittaa Duodecim-lehden artikkelissa (2017/23) normatiivisesta hedonismista, ja ihmisen tarpeesta tavoitella mielihyvää ja vältellä kaikkea mielipahaa kaikessa mitä hän tekee. Mielipaha on hyvin subjektiivinen tunne, eikä se aina ole toisen osapuolen aiheuttama. Lasten tapa toimia on hyvin hedonistinen ja omaa mielihyvää tavoitteleva. Varhaiskasvatuksessa harmi tai mielipaha voi tarkoittaa lasten välillä tavaran ottamista ensin tai toisen kädestä, lyömistä tai puremista, nimittelyä tai vaikkapa leikin ulkopuolelle jättämistä. Tunnetasolla se on voinut aiheuttaa toisessa osapuolella esimerkiksi turvallisuuden tunnetta (Borg ym, ERJF, 2021.) Vertaissovittelun avulla osapuolet voivat saada yhteisen ymmärryksen tapahtuneesta ja näin ollen oppia oman toimintansa vaikutusta muihin (VERSO-ohjelma).

3.2.2 Osapuolet

Osapuolia ovat konfliktin kaikki osapuolet, joita vahingonteko suoraan tai välillisesti koskee. Heitä voi olla kaksi tai useampia (Borg ym, ERJF 2021:12.) Uhri on henkilö tai yhteisö, jota vahingon teko tai rikoksen aiheuttama haitta koskee. Uhri sanaa pyritään välttämään sovittelutilanteissa ja siitä syystä se ilmaistaankin usein miten kohteena jota vahinko koskee (Borg ym, ERJF 2021:12). Varhaiskasvatuksessa voitaisiin ajatella esimerkiksi jonossa tönimistä ja siinä tapahtuvaa vahinkoa johon vahingon kohde ei itse ollut osallinen.

3.2.3 Tekijä

Tekijä tai tekijät ovat niitä, joiden aiheuttama vahinko on. Termi on myös hieman leimaava, eikä sitä haluta käyttää identifioimaan ketään kokonaisvaltaisesti (Borg ym, ERJF 2021:13.) Fasilitaattori tai sovittelun mahdollistaja eli sovittelija on sovittelemaan koulutettu ja siihen pätevä henkilö, joka myös huolehtii siitä, että osapuolten on mahdollista löytää toimiva ratkaisu turvallisesti (Borg ym, ERJF 2021:13.) Varhaiskasvatuksessa työskentelevät MiniVerso-koulutuksen käyneet aikuiset sovittelevat lasten välisiä konflikteja ja riitoja menetelmän avulla (VERSO-ohjelma.) Omistajuus konfliktista säilyy osapuolilla, ja että ratkaisu konfliktiin tulee lapsilta.

3.2.4 Osapuolten kokemus totuudesta

Restoratiivisen ajattelun mukaan jokaisella osapuolella on oma kokemuksensa ja näkemysensä totuudesta (ERJF). Konflikti itsessään herättää tunteita ja konfliktin sovitte- lussa herää lisää tunteita. Konfliktin aikana lapsi kokee usein vihan ja aggression tun- netta. Sovittelu voi nostaa nolostumisen ja häpeän tunteita lapselle pintaan. Lasten kanssa työskennellessä tämä seikka korostuu sovittelun alussa. Kokemukseni mukaan kummallakin osapuolella on vankka näkemys aloittajasta, toisen syyllisyydestä ja omasta totuudestaan. Prosessin edetessä, osapuolille selviää toista kuuntelemalla, että oma näkemys ei ehkä olekaan koko totuus tai näkemys tapahtuneesta. Kun omaa käyttäytymistä tarkastellaan ulkopuolisen silmin, se lisää minätietoisuutta. Toisen tari- nan kuunteleminen ja tunteiden paljastuminen herättävät tärkeitä tunteita. Aluksi ne voivat olla nolostumista ja häpeän tunnetta. Nolostuminen ja häpeä viestittävät, että lapsi tietää, ettei näin kuuluisi toimia. Se mahdollistaa lasten välisten suhteiden eheyt- tämisen ja korjaamisen. (Helkama ym, 2020:113.) Se herättää empatian tunteen. Onkin

toki tärkeää, että osapuolet ymmärtävät rehellisyyden merkityksen ja toimivat vilpittömästi kertoessaan lupauksensa ja aikomuksensa (Borg ym, ERJF, 2021:14.) Pitkään vertaissovittelua lasten välillä käyttäneenä, olen huomannut, että aikuisen maltti ja rauhallisuus tukevat lasten turvallisuuden tunnetta ja sitä kautta heidän on helpompi olla rehellinen tapahtuneesta. Antamalla lapsille aikaa kertoa ja kysymällä heiltä miltä toisen tarina kuulostaa ja tuntuu, päästään vähitellen tilanteeseen, jossa lapsi voi kokea olevansa tuvassa ja että aikuinen on hänen luottamuksensa arvoinen. Aikuinen ei koskaan käytä lapsen tuntemaa häpeää tai nolostumista väärin tai lasta vahingoittavasti.

4 MiniVerso

Vertaissovittelu ja restoratiivinen työote tukee kunnioittavaa kohtaamista ja vuorovaikutusta yhteisössä (VERSO-ohjelma). MiniVerso- vertaissovittelu-menetelmä asettuu erinomaisesti Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehykseen. (kuva 1) (Opetushallitus 2022b) Vertaissovittelun aikana lapsi on osallinen ja hän voi vaikuttaa häntä koskevaan asiaan (riita). Lapsi oppii vuorovaikutustaitoja ja ilmaisemaan itseään. Ajattelu ja oppiminen kasvavat ja lapsi saa lisää arjen tärkeitä taitoja. Näin viitekehyyksessä (OPH 2022b) mainittu laaja-alainen osaaminen kehittyy myös MiniVerson avulla. Yhdenvertainen kohtelu ja lasten aito osallisuus vaativat onnistuakseen aikuisen sensitiivistä työtettä. Sovittelua ja aikuisen sovittellevaa työtettä toteutetaan kaikissa päivän tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Sisällä ja ulkona. Konflikteja tapahtuu lasten arjessa jatkuvasti ja siksi onkin tärkeää, että niiden selvittämiseen lapsilla on mahdollisuus oppia turvallinen, rauhanomainen ja sovittelleva tapa aikuisen sensitiivisellä tuella (VERSO-ohjelma). Konfliktitilanteissa MiniVerson avulla varmistetaan, että lapset ovat osallisia ja omistavat konfliktin ja saavat itse myös ratkaista sen.

4.1 Aikuisen rooli lasten konfliktien sovittelussa

Yleisiä konfliktin tilanteita ovat siirtymätilanteet ja tietenkin leikkitalanteet. Siirtymätilanteissa kiistat liittyvät usein lapsen henkilökohtaiseen tilaan, jonottamiseen tai toisen vaatteiden viemiseen tai siirtämiseen. leikeissä riidat syntyvät leluista, puhumista toiselle rumasti tai jopa ulkopuolelle sulkemista. Sensitiivinen aikuinen tunnistaa nämä tilanteet ja hyödyntää niitä oppimistilanteina lasten kanssa. Pienenkin erimielisyyden selvittäminen sovittellevasti tukee lapsen vuorovaikutus- ja sosiaalistaitojen kehittämistä. Jotta välttyisimme vaarallisilta tilanteilta ja negatiiviselta palautteelta, lapsi tarvit-

see kykyä säädellä omaa käyttäytymistään. Itsesäätelyn kehittyminen on yksi tärkeimmistä taidoistamme (Aro & Laakso toim. 2011:6.) Lapsen kokemukset muiden ihmisten toiminnasta ja heidän kykynsä säädellä itseään vaikuttavat paljon itsesäätelyn kehittämiseen (Aro & Laakso, toim. 2011:8). Lapsen empatiakyky kasvaa, kun hän kuulee turvallisessa tilanteessa toisen osapuolen kertomana oman tekonsa tai toimintansa vaikutukset toiseen osapuoleen (VERSO-ohjelma.) Tärkeää sovittelussa on osapuolten välinen dialogi, joka on sovittelun ydin. Aikuinen fasilitoi dialogia ja luo tilanteesta turvallisen ja ratkaisulle mahdollisen. Jotta lapsi oppisi ymmärtämään, että hänellä itsellään ja toisella on omat halunsa ja ajatuksensa ja tavoitteensa, hänen täytyy saada olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa (Laitinen ym. 2017:15.) Tarvitaan taitoa selviytyä sosiaalisesta tilanteesta (Keltikangas-Järvinen 2010:17). Lapsien tunteet ohjaavat paljon hänen käyttäytymistään ja toimintaansa (Aro & Laakso, toim. 2011:10). Sovittelussa lapsi pääsee kuulemaan toisen näkökulman riitatilanteesta. Aikuinen tukee lapsia sovittelussa ja näin ymmärrys ja oppiminen mahdollistuvat.

Nämä arjen erikokoiset konflikti- ja riitatilanteet tulisi huomata ja niihin pitäisi myös tarttua. Aikuisen tehtävä on kohdata osapuolet kunnioittavasti ja kohdella heitä riidan tai konfliktin sovittelussa puolueettomasti ja yhdenvertaisesti (VERSO-ohjelma.) Tässä kehittämis- ja tutkimustehtävässä psyykkisellä ja sosiaalisella ympäristöllä on mielestäni suuri rooli. Aikuisen suhtautuminen menetelmään ja sen aktiiviseen käyttöön vaikuttaa merkittävästi MiniVerson juurtumiseen ja käyttöön varhaiskasvatusyhteisössä. Vaikka Tuusulassa henkilöstö on koulutettu käyttämään MiniVersoa ja ylläpitokoulutuksia on järjestetty, niin menetelmän käyttö ja juurtuminen on ollut hidasta ja työlästä. Aikuisen toiminta on tärkeässä roolissa psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön rakentamisessa. Aikuisen voidaan sanoa olevan yksi oleellisimmista oppimisympäristöistä lapsen päivän aikana (Väljärvi, Jouni, 2019:96.)

4.2 Sovittelunurkkaus

Tämän kehittämistehtäväni varhaiskasvatusyksikössä ryhmissä on oma sovittelua varten tehty seinä tai nurkkaus. VERSO-ohjelman materiaalipankista saadut kuvat ja materiaalit tukevat MiniVerson fyysisen oppimisympäristön rakentamista. Sovittelussa sovinnon ja ratkaisujen merkiksi käytettyjä sopumerkkejä kerätään yhteiseen soputauluun. Konkreettinen merkki tukee lasten sitoutumista yhteiseen sopimukseen. Soputaulun ja sopumerkkien teemat vaihtelevat ryhmittäin lasten iän ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Osallisuus on tärkeä asia oppimisen kannalta. Osallisuuden kokemus lisää

asioiden merkittävyyttä ja merkityksellisyys sitouttaa meitä toimimaan yhteisellä tavalla. Kun lapsi kohdataan kunnioittavasti ja hän kokee olevansa arvokas, se vahvistaa hänen taitojaan osallistua ja vaikuttaa (Opetushallitus 2022a:27.)

5 Osallisuuden merkitys vertaissovittelussa

5.1 Lapsen osallisuus

Jotta sovitteluprosessi toteutuisi restoratiivisten periaatteiden mukaisesti, on lapsen saatava olla aidosti osallinen prosessissa. Osallisuus mainitaan monissa lasta koskevissa virallisissa asiakirjoissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2022), Lastensuojelulaki (13.4.2007/417), Lapsen oikeuksien sopimukseen (Unicef 2016) on kirjattu artiklaan 12, että lapsen tulee saada ilmaista omat näkemyksensä itseään koskevissa asioissa iän ja kehitystason mukaisesti. Lapsella on myös oikeus tulla kuuluksi. Osallisuutta edistävää toimintakulttuuria tulee kehittää. Kuulluksi tuleminen on tärkeä osallisuutta edistävä tunne. Jotta lapsi voisi kokea kuulluksi tulemista, täytyy aikuisen olla läsnä kuunnella. Vastuu vuorovaikutuksesta ja kuuntelusta on aikuisella (Roos 2016: 161). Kielelliset taidot, sekä lapsen sosiaaliset ja emotionaaliset taidot synnyttävät lapsen vuorovaikutustaitoja. Vuorovaikutustaitojen merkitystä ei voi väheksyä aktiivisesti toimivan ja osallisen lapsen toiminnassa (Ahonen & Roos, 2019:91.) Nämä taidot harvoin kehittyvät itsestään, niitä pitää harjoitella.

5.2 Osallisuuden merkitys oppimiselle

Osallisuus on tärkeä asia oppimisen kannalta. Osallisuuden kokemus lisää asioiden merkittävyyttä ja merkityksellisyys sitouttaa meitä toimimaan tietyllä tavalla. Kun lapsi kohdataan kunnioittavasti ja hän kokee olevansa arvokas, se vahvistaa hänen taitojaan osallistua ja vaikuttaa (Opetushallitus 2022a:27.) Lapsi joutuu erilaisissa kasvatustilanteissa toimimaan aikuisen antamien ohjeiden tai määräysten pohjalta. Aikuisen ohjaus tulee olla sellaista, että lapsi kokee olevansa osallinen ja voivansa vaikuttaa riittävästi. Sosiaalisessa ympäristössä ohjeen mukaan toimiminen yhdessä muiden kanssa tuottaa asioille arvon, joka tukee yksilön liittymistä yhteisöön (Lehtinen & Kuusinen & Vauras, Kasvatuspsykologia 184.)

Varhaiskasvatuksen arkeen tulisi luoda tilaa lasten ja aikuisten välisten luontevien kohtaamisten hetkille. Tarpeet näille kohtaamisille ovat yksilöllisiä. Paras asiantuntija tarpeille on lapsi itse (Roos 2016: 160-161). Vertaissovittelu korostaa osapuolten yhdenvertaisuutta ja sovittelijan puolueettomuutta (VERSO-ohjelma.) Sovittelu tukee myös omalta osaltaan inklusiivista, erilaisuutta ja monimuotoisuutta kunnioittavaa toimintakulttuuria. Se myös tukee varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2022a:27) mainittua lapsen ymmärrystä omien valintojen seurauksista, oikeuksista ja vastuusta. Se tukee näin ollen myös varhaiskasvatuksessa yhteisöllisyyttä.

Lapsi toimii kykyjensä ja taitojensa mukaan erilaisissa arjen tilanteissa. Joskus me aikuiset erehdymme luulemaan, etteivät lapset kykene vaikuttamaan tai osaa vaikuttaa omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Ei varmasti kaikkeen kykenekään, mutta toisaalta lapsikin toimii usein siten, kun aikuinen olettaa hänen toimivan. Jos aikuinen uskoo lapsen olevan kykenemätön, hän todennäköisesti toimii siten, ettei kykenekään. Mutta jos lapselle antaa mahdollisuuden vaikuttaa vertaisena omien taitojensa ja kykyjensä mukaan, hän oppii vähitellen ja ei toivottu käytös väistyy toivotun käytöksen tieltä (VERSO-ohjelma.)

5.3 Osallisuus vertaissovittelussa

Vertaissovittelulla on kasvatuksellinen ja sosiaalinen merkitys lapsille ja nuorille. Siksi sen merkitys on yhteiskunnalliseltakin kannalta tärkeää. Vertaissovittelun ja sovittelun avulla lapsi kuulee ja näkee konfliktin, riidan tai teon seuraukset ja kohtaa toisen osapuolen turvallisessa tilanteessa aikuisen sovittelijan tukemana. Terveystieteiden tutkimuslaitoksen (THL) verkkosivuilla on paljon hyödyllistä tietoa sovittelusta. Viittaen tässä kohtaa sivustoon, koska sen merkitys sovittelusta löytyvän tiedonsaannin kannalta on mielestäni tärkeä väestölle. Sovittelun avulla voidaan ennaltaehkäistä tulevaisuudessa konflikteja ja tilanteita, joissa lapselle tulisi houkutus sääntöjen tai sopimusten rikkomiseen (THL 2022.) Välttääksemme seuraamukset ja muiden mahdollisen paheksunnan, pyrimme usein salaamaan totuuden mukaiset syyt negatiivisen tekomme taustalla. Lapsi oppii aikuisia seuraamalla lievittämään tekoihinsa liittyviä seurauksia korostamalla teon olleen vahinko tai jopa vakuuttamalla syyttömyyttään (Aho & Laine 2004:99). Taito ratkaista riitoja ja erimielisyyksiä rakentavasti ja sovittelevasti, edistää rauhan säilymistä yhteiskunnassa eri tilanteissa ja yhteisöissä. Sovittelu tukee toivotun käytösmallin lisääntymistä. Vertaissovittelu ei toteudu ilman lapsen aitoa osallisuutta.

Osallisuuden ja aktiivisen toimijuuden myötä lapselle muodostuu kokemus omista vaikutusmahdollisuuksistaan liittyen häntä koskeviin asioihin. Näin hän oppii sovittävän ja ratkaisukeskeisen mallin toimia yhteisössä ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa (VERSO-ohjelma.)

5.4 Osallisuus ja minuus

Minuus ja lapsen identiteetti kehittyvät ja muodostuvat jokaisessa eletyssä hetkessä. Kokemus osallisuudesta sekä vuorovaikutustilanteet muovaavat käsitystä itsestä ja sitä kautta minuutta. Identiteetin muodostumisessa ympäristöllä on tärkeä merkitys. Samaistamalla toisiin ihmisiin lapsi pääsee jäsentämään itseään. Se miten toiset suhtautuvat itseen muoaa minuutta. Minuuden ja identiteetin kehittämisessä kyky nähdä oman toiminnan vaikutukset muihin ja kokemusten peilaaminen menneisiin tapahtumiin nykyisyyteen ja tulevaan kehittää lapsen vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja (Hujala & Turja 2020: 95-102.)

6 Vertaissovittelu yhteisöllisyyden näkökulmasta

Elämme suurimman osan valveillaolo ajastamme jossakin yhteisössä. Perhe, koulu päiväkotit harrastusyhteisöt. On tärkeää osata toimia muita huomioon ottavasti ja kohdata muut ihmiset kunnioittavasti. Restoratiivinen oikeus ja sovittelu kehittävät lasten yhteistoimintataitoja (VERSO-ohjelma). Vuorovaikutustilanteet ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat tärkeitä yhteiskunnallisia elämäntaitoja, joita pitää harjoitella.

6.1 Lapsi yhteisön jäsenenä varhaiskasvatuksessa

Lapsille konfliktit ovat tärkeitä oppimisen tilanteita. Toisen kuuleminen ja omien näkemystensä kertominen aikuisen avulla kehittävät lasten vuorovaikutustaitoja ja lisäävät heidän neuvottelu- ja sosiaalisia taitojaan. Empatiakyky kehittyä, kun lapsi pääsee osalliseksi omien konfliktitilanteidensa ratkaisemiseen. Konfliktitilanteeseen liittyy usein häpeän tunnetta, joka kumpuaa virheen tai epäonnistumisen tilanteesta. Syyllisyys siitä, että on esimerkiksi toiminut toista kohtaan väärin tai sääntöjen vastaisesti, on tärkeä tunne. Sen avulla opimme tunnistamaan oikean ja väärän ja se synnyttää parhaimmillaan

laan tarpeen korjata tai hyvittää tilanne (Viljamaa 2018:7-8.) Lapsen tulisi siis tulla kuul-
luksi ja saada olla osallisena myös niissä ikävämmissä ja hankalimmissa hänen elä-
mänsä koskevissa tilanteissa (VERSO-ohjelma). Epävarmuus ja pelko konfliktitilan-
teessa ja sen sovittelussa kumpuaa usein kokemattomuudesta. Lapsi tarvitsee harjoi-
tusta ja positiivisia kokemuksia neuvottelun hyödyllisyydestä. Harjoittelua ei tarvitse
aina tehdä konfliktien kautta, vaan neuvottelutaitoja voi harjoitella myös lelujen jakami-
sen avulla, tai vuorottelun yhteydessä (Helle 2018:59-60.)

VTT Tuula Kaitsaari kirjoittaa väitöskirjassaan, (Kaitsaari 2022:172-190.) että keskuste-
lun avoimuudella, kunnioittavalla ja luottamuksellisella ilmapiirillä ja tulevaisuuteen
suuntautumisella on selkeä yhteys sovittelun onnistumisen kokemuksen ja asioiden
korjaantumisen näkökulmasta. On tärkeää puhua myös juuri konfliktin kannalta merki-
tyksellisistä asioista. Hän kirjoittaa myös, että edellä mainitut asiat ovat merkityksellisiä
asioita kaikessa vuorovaikutuksessa, ei ainoastaan konfliktitilanteissa. Vaikka väitös-
kirja on tehty työyhteisösovittelun kontekstissa, on samat teemat merkityksellisiä sovi-
tellessa pienten lasten kanssa. Pieni lapsi harjoittelee vuorovaikutustaitojaan ja tarvit-
see turvallisen ja kunnioittavan ilmapiirin voidakseen kokea kuulluksi tulemisen tun-
netta ja oppia kuuntelemisen ja kertomisen taitoja vaikeissakin asioissa turvallisesti.
Vertaissovittelussa lupauksilla ja sopimuksilla tavoitellaan harmin korjaamista ja sen
uudelleen tapahtumisen ehkäisyä (VERSO-ohjelma.) Käytöksen muutosta. Kaitsaari
kirjoittaa myös seurannan merkityksestä ja muutokseen sitoutumisesta (Kaitsaari
2022:172-190). Myös vertaissovittelussa prosessiin kuuluu seuranta, jonka tavoitteena
on positiivisen palautteen ja onnistumisen kautta lisätä lapselle toivotun käytöksen mer-
kityksellisyyttä ja sitoutumista siihen (VERSO-ohjelma.)

6.2 Sovitteleva toimintakulttuuri varhaiskasvatusyhteisössä

Opitun toimintamallin muuttaminen ja käytöksenmuutos eivät välttämättä ole nopeaa ja
yksinkertaista. Syvään juurtuneet vanhat tavat ja tottumukset ovat työläitä oppia uusien
edeltä pois (Sainio & Pajulahti & Sajaniemi 2021:129). Sensitiivisyys aikuisen toimin-
nassa auttaa ymmärtämään muutosprosessia ja sen eri vaiheita. Tuula Kaitsaari kirjoit-
taa, miten konfliktinratkaisu saattaa estyä, jos ongelmia ohitetaan, ollaan voimakkaasti
puolustuskannalla tai peitellään ja hävetään tapahtunutta (Kaitsaari, 2022:172-190).
Nämä aiheet ovat sensitiivisiä ja niitä kohdataan myös varhaiskasvatusikäisten lasten
parissa. Kasvattajan tulee tiedostaa nämä seikat ja ottaa ne huomioon fasilitaattorin
roolissaan. Lasten yksilöllinen huomiointi ja aito, sensitiivinen läsnäolo mahdollistavat

muutosprosessin onnistumisen. Sovittelussa keskeiseksi tavoitteeksi nousee lasten osallisuus. Se mahdollistuu ottamalla lapset mukaan arjen konfliktien ratkaisemiseen. On tärkeää, että osapuolet ymmärtävät konfliktin aiheuttaneen molemmille mielipahaa, ja että se vaikuttaa myös muiden yhteisössä olevien ilmapiiriin ja turvallisuuden tunteeseen. (VERSO-ohjelma.)

Restoratiivista sovittelumallia ja työtettä on tutkittu paljon meillä Suomessa ja muualla maailmalla. Suomen Sovittelufoorumin alaisuudessa toimivan hankkeen VERSO-ohjelman ohjelmajohtaja FT Maija Gellin on tehnyt väitöskirjan vertaissovittelusta koulukontekstissa (Gellin 2019). Gellin toteaa, että hänen tekemänsä tutkimuksen valossa restoratiivinen kohtaaminen voidaan laajentaa yhteisössä kaikkiin kohtaamisiin ja ihmisten välisiin kanssakäymisiin, ei ainoastaan konfliktitilanteisiin. Se toteutuu osana arkea ja ammatillista työtettä. Kun yhteisön jäsenet voivat kokea olevansa arvostettuja hyväksytyjä omana itsenään, on tilanne restoratiivisen kohtaamisen vastavuoroisuudelle optimaalinen. Gellin huomauttaa, ettei restoratiivinen kohtaaminen tapahdu ilman restoratiivisen ajattelutavan omaksumista. Siihen sisältyy restoratiivisen osallisuuden ja sovittelun osaaminen. Vain silloin voidaan tavoittaa restoratiivinen kohtaaminen (Gellin 2019:160.)

7 Kehittämistehtäväni eettisyys ja turvallisuus

MiniVerso-materiaali on siis VERSO-ohjelman kehittämä materiaali. Kaikki MiniVerso-koulutuksen käyneet yksiköt saavat materiaalipankin tunnukset ja siellä oleva materiaali, on yksiköiden käytössä heti koulutusten jälkeen. Koska materiaali on tarkoitettu vain koulutuksen käyneille, en esittele sitä tekijänoikeuslakiin (8.7.1961/404) viitaten kuvien ja tarkkojen käyttöohjeiden kera tässä opinnäytetyössä.

Hain tutkimuslupaa Tuusulan kunnan varhaiskasvatuksesta maaliskuussa 2023 ja sain tutkimusluvan huhtikuussa 2023. Tutkimuslupa oli haettu ajalle 1.5-31.8. Osana kehittämistyötä teetin vapaamuotoisena keskusteluna toteutetun käyttäjäkyselyn sekä materiaalin käyttöä ennen, että käytön jälkeen. Tavoitteenani oli selvittää kyselyn avulla, materiaalin ja menetelmän hyötyä sekä kehitettäviä osioita. Toteutin käyttäjäkyselyn tiimeittäin haastatellen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiset periaatteet ovat varhaiskasvatuksessa meitä työntekijöitä velvoittavia periaatteita (Opetushallitus

2022a:8.) European Forum of Restorative Justice'n käsikirjassa olevat periaatteet ohjaavat kuinka pitäisi toimia saavuttaaksemme restoratiiviset tavoitteemme. Nämä periaatteet on luotu käytännön kokemuksen ja tutkimuksen pohjalta. (ERFJ 2021)

Ennakoitavuus ja turvallisen tuntuinen tila ja tilanne rauhoittavat lasta ja oppiminen mahdollistuu. Ennen sovittelupolulle lähtemistä, ryhmät saavat Herra Harmilta (VERSO-ohjelma) kirjeen, jossa kerrotaan lyhyesti riidoista ja niiden aiheuttamista harmeista ja mielipahasta. Koska riitoja syntyy kaikille, niin niitä kannattaa oppia selvittämään sovittelevasti. Ja kirjeen lopuksi heidät kutsutaan tutustumaan MiniVerso-sovitte-
lupolkuun. Ennen sovittelupolulle lähtemistä, on suositeltu, että henkilökunta katsoo VERSO-ohjelman aikuisille tarkoitetun koulutusvideon. Lasten kanssa katsotaan heille suunnattu video Vennin ja Vilpun (VERSO-ohjelma) riidan sovittelusta. Näiden ennalta tehtävien valmisteluiden kautta lapsille syntyy käsitys siitä, mitä on tapahtumassa.

Jotta tutkijan tutkimuksen kohteena olevien ihmisten välinen luottamus toimisi, tarvitaan tutkijalta taitoa kunnioittaa ihmisarvoa ja hänen oikeuksiaan (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja TENK 2/2023.) Koska toteutan toiminnallisen kehittämistehtävän, on minun tutkijana otettava huomioon kohderyhmän mahdolliset toiminnallisen tilanteen herättämät reaktiot ja tunteet (TENK 2/2023.) Vanhempia on informoitu siitä, että Tuusulassa varhaiskasvatuksessa riitoja ja konflikteja sovitellaan MiniVerso-menetelmän avulla. Kehittämissuunnitelmaa ja opinnäytetyötä suunniteltaessa on hyvä varmistaa, tarvitaanko eettistä ennakoarviointia. Tämä kehittämistehtävä ei vaadi eettistä ennakoarviointia, vaikka se osittain kohdistuu alaikäisiin lapsiin (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa 2019:7-9). MiniVerso-menetelmän läpikäyminen kuuluu Tuusulassa varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen arkeen, eikä se täten vaikuta normaalista poikkeavasti lapsen päivään.

Kehittämissuunnitelmaan osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja se tulee voida keskeyttää koska tahansa. Osallistujien pitää tietää mihin ja millaiseen kehittämistehtävään he ovat osallistumassa (TENK 2/2023.) Kaikki kehittämistehtävään osallistuvat ovat tietoisia heidän oikeuksistaan.

Tässä menetelmässä toiminnan laatu varmistetaan hyvän suunnittelun ja helpon käytettävyyden varmistamisen kautta. VERSO-ohjelman kehittämä sovitteluprosessi tukee laadun varmistamista ja kehittämistehtävän luotettavuutta. Käyttäjäkyselyiden avulla

pyrin saamaan avoimen ja rehellisen arvion menetelmän ja materiaalin käytettävyydestä ja toimivuudesta suhteessa tavoitteisiin. Arvostus yhteisön panosta ja työtä kohtaan osoitetaan koko prosessin ajan ja vastuu kehittämistehtävän etenemisestä ja sujumisesta on minulla (TENK, 2/2023:12.)

Tämä kehittämistehtävä kohdistuu päiväkotiyhteisöön, jossa toteutuvat nämä eettiset periaatteet. Kehittämistehtävä kohteena ovat päiväkodissa tapahtuvien lasten välisten konfliktien sovittelukäytäntöjen, MiniVerson perehdyttäminen ja juurruttaminen kasvattajien ja lasten keskuudessa. Pääpaino kehittämistehtävässä on tukea Mini-Verson juurruttamista varhaiskasvatukseen arkeen ja perehdyttää lapset ja työntekijät menetelmän käyttöön.

Kuten jo aiemmin mainitsin, MiniVerso-materiaali on VERSO-ohjelman kehittämä materiaali. Koska materiaali on tarkoitettu vain koulutuksen käyneille, en esittelen sitä tekijänoikeuslakiin (8.7.1961/404) viitaten kuvien ja tarkkojen käyttöohjeiden kera tässä kehittämistehtävässä.

Tässä kehittämistyössä ei käytetä kenenkään henkilötietoja, mutta jokaisen työssään ja kehittämistehtävässään henkilötietoja käyttävän tulee varmistaa, että henkilötietoja käytetään asianmukaisella tavalla (TENK 3/2023.)

8 Sovittelupolun toteutuksen kuvaus

Toteutin tämän kehittämistehtävän omassa varhaiskasvatustyöyksikössäni. Toteutin aluksi käyttäjäkyselyn haastatteleamalla vapaamuotoisesti henkilökuntaa tiimeittäin ennen sovittelupolulle tuloa. Kysymykseni koskivat henkilökunnan aiempaa kokemusta MiniVersosta ja käytyä koulutusta, sekä käyttöaktiivisuutta. Kysyin myös mielipiteitä mahdollisen perehdytys- ja juurruttamismateriaalin hyödyllisyydestä. Vastaukset toteutettiin kyllä/ei vastauksina. Kysely toteutettiin nimettömänä.

Itse toiminnallisen sovittelupolun aloitin kokoamalla tarvittavat materiaalit laatikkoon. Tulostin Verso-ohjelman materiaalipankista tapahtumakortit ja sovittelukortit, joiden avulla aikuiset sovittelevat lasten välisiä konflikteja. Seitsemän tapahtumakorttia sisältää kuvat, joissa on piirrettynä yleisimmät lasten kesken tapahtuvat konfliktitilanteet.

Ulkopuolelle jättäminen, lyöminen, pureminen, leikin sotkeminen, lelun kädestä ottaminen, leikin rikkominen ja nimittely / rumasti puhuminen. Materiaalipankista tulostettavat sovittelukortit taas kuvaavat lapsille sovittelun prosessin ja tukevat aikuisen roolia sovittelijana. Pienryhmätoiminta on varhaiskasvatuksen toimintatapa ja tässäkin suunnitelmassa olennainen asia. Lapsen osallisuus toteutuu varmemmin pienryhmässä, kuin isossa ryhmässä.

Sovittelupolku toteutetaan toiminnallisena menetelmänä. Tämän kehittämistehtävän osalta rajasin kohderyhmän yli kolmevuotiaisiin. Koska tavoitteenani on kehittää materiaali ja menetelmä lasten perehdyttämiseksi, mutta ennen kaikkea aikuisten perehdyttämiseksi ja sovittävän työotteen juurruttamiseksi, katsoin yli kolmevuotiaiden puhe- ja kommunikaatiotaitojen olevan paremmin sopivia kyseisen tavoitteen toteuttamiseen tässä kehittämistehtävässä. MiniVerson materiaaleja ja menetelmää voidaan käyttää myös alle kolmevuotiaiden, tukea tarvitsevien ja niiden, jotka kielitaidon vuoksi tarvitsevat enemmän kuvatukea.

Rakensin polun yksikkömme kokous- ja pienryhmätilaan. Tilaan mahtui hyvin 5-10 lapsen pienryhmä hyvin. Polku mutkitteli kankailla peitettyjen huonekalujen avulla huoneessa siten, ettei seuraavaa pistettä nähnyt edelliseltä pisteeltä. Tavoittelin vihreällä värillä Verson tunnusväriä ja metsäpolkua. Tein polkua varten ryhmille varauslistan, josta ryhmät saattoivat käydä varaamassa heille sopivan ajan. Valitsin varauslistassa olevan ryhmän mukaan polulle kolme riitakorttia. Rajasin riitakorttien määrän kolmeen, koska polun tavoite on perehdyttää ja juurruttaa sovittlevaa tapaa toimia ja jokaisella ikäryhmällä on omat kehitykseen liittyvät sosiaalisten tilanteiden asiat, joita arjessa enemmän esiintyy. Kolmevuotiaat harjoittelevat lelujen jakamista ja vuorottelua enemmän kuin esiopetusikäiset, kun taas esiopetusikäisillä enää harvoin tapahtuu puremista, mutta leikin ulkopuolelle jättäminen ja epäkohtelias tapa puhua tapahtuvat useammin.

Polku alkaa tilan ulkopuolelle rakennetusta hiekkalaatikosta, jossa on kaksi ämpäriä ja lapio, sekä neljä lelua hiekkalaatikon ympärillä. Lelut olivat kaksi dinosaurusta ja kaksi pehmoeläin-koiraa. Pienryhmän saapuessa paikalle toivotin lapset tervetulleeksi tutustumaan sovittelupolulle ja kutsuin heidät istumaan kanssani hiekkalaatikon ympärille. Kysyin lapsilta, mahtavatko he tietää, mikä lattialle on rakennettu ja minkä äärelle he ovat tulleet istumaan. Toki kaikki tunnistivat tekemäni lavastuksen hiekkalaatikoksi.

Kuva 2 Aloituskäyttö näköalasta. Hiekkalaatikko. (kuvat taustalla VERSO-ohjelma)

Seuraavaksi kiinnitin heidän huomionsa seinällä oleviin kuviin (VERSO-ohjelma), joissa oli riitatilanteita. Kävimme yhdessä kuvat ja niissä tapahtuvat riidat läpi. Seuraavaksi pyysin heitä valitsemaan lelujen joukosta kaksi lelua, joiden välillä tulee riita hiekkalaatikolla. Kun lelut oli valittu, keksimme niille vielä nimet. Tässä kohtaa pyysin lapsia valitsemaan valituille leluille seinällä olevista korteista yhden riidan. Kaikissa pienryhmissä ehdotuksia tuli aina kaksi tai jopa kaikki kolme. Tämä vahvisti valintaani rajata riidat kolmeen todennäköiseen konfliktiin kaikkien seitsemän sijaan. Lasten on helpompaa päästä yhteiseen päätökseen riidasta, kun valittavia riitoja on vähemmän. Tämä tiivistää sovittelupolkuun käytettyä aikaa ja tukee lasten keskittymisen ja jaksamisen kestoa. Jokaisella kerralla, pääsimme äänestyksellä nopeasti yhteiseen valintaan korttien välillä.

Kun olimme valinneet lelujen välille syntyvän riidan, esitin lapsille pienen tarinan lelujen avulla leikitilanteesta hiekkalaatikolla. Jokainen konfliktia mallintava kortti sisältää saman tarinan leikistä hiekkalaatikolla. Leikki päättyi riitaan, jossa lopuksi tapahtui kortissa oleva teko. Aikuisen heittäytyminen ja eläytyminen auttavat lapsia keskittymään ja

pitää heidän mielenkiintoaan yllä. Lelujen avulla esitetty riita, jossa äänet ja tapahtumat mallintavat aidon kuuloisesti riitaa, tempaavat lapset mukaan tarinaan.

Näytelmän jälkeen pidin muutaman sekunnin hiljaisen tauon vahvistaakseni riidan aiheuttamaa tunnetilaa. Sen jälkeen totesin empaattisella äänellä lelujen välille syntyneen riidan. Lohduttelin, silittelin ja nostin leluja samalla syliin. Sen jälkeen kysyin lapsilta, voisikohan tämän riidan sovittaa MiniVerson avulla ja että lähtisivätkö he mukaan sovittelupolulle sovittelemaan riitaa kanssani. Draamallinen menetelmä kertoa ja mallintaa riitaa sai lapset keskittymään ja kuuntelemaan tarkasti. Jokainen pienryhmä lähti yksimielisesti sovittelupolulle mukaan.

Ensimmäisellä pisteelle päästyämme, löysimme suuren taitetun kortin, jonka sisältä paljastui ensimmäinen sovitteluprosessin kortti. Ensimmäisessä sovittelukortissa on sovittelun pelisäännöt. Puhutaan vuorotellen, puolueettomuus, lasten riita -lasten ratkaisu. Kerroin pelisäännöt lapsille ja keskustelimme niiden tarkoituksesta. Varmistin vielä, että he ymmärtävät mitä pelisäännöt tarkoittavat. Pelisääntöjen läpikäymisen jälkeen, lähdimme sovittelupolkua eteenpäin. Seuraavan mutkan takaa löytyi uusi taiteltu kortti, josta löytyi seuraava tehtävä, eli tarinat. Riidan osapuolten tarinat. Toisin sanoen lelujen piti kertoa vuorotellen, mitä siinä riidassa heidän mielestään tapahtui. Kysyin lapsilta, mitä mieltä he olivat, kumpi leluista saisi aloittaa. Kuten riidan valinnassakin, myös tässä molemmat vaihtoehdot saivat kannatusta. Tässäkin kohtaa kuuntelin lapsia ja pääsimme yhdessä sopimukseen aloittajasta. Kerroin nukketeatterin keinoin lelujen omat versiot riidasta ja kysyin niiltä, miltä riita oli tuntunut ja miltä heistä nyt tuntuu. Totesin lelujen tarinoiden jälkeen, että riidoista tulee usein aika paha mieli kaikille. Kivat leikit keskeytyvät. Kaikkia harmittaa. Ehdotin tässä kohtaa, että jatkaisimme matkaa ja lähtisimme ratkaisemaan riitaa seuraavalle pisteelle.

Seuraavassa paikassa pääsimme siis keksimään ratkaisut lelujen riitaan. Tuttu taiteltu kortti löytyi myös tästä paikasta. Esitin leluille sovittelukortista löytyvän kysymyksen; miten tämän riidan voisi ratkaista ja mitä he voisivat luvata toisilleen? Tässä kohtaa esitin, että lelujen oli vaikea keksiä ratkaisua ja siksi pyysin lapsia auttamaan. Tällä keinolla lapset pääsivät jo harjoittelemaan ratkaisujen ja lupausten keksimistä. Mitä lelut voisivat luvata toisilleen? Monissa pienryhmissä ehdotettiin anteeksipyyntöä. Anteeksipyyntö on hyvä ja kaunis tapa, mutta usein myös nopea keino päästä tilanteesta pois selvittämättä riitaa syvemmin. Tällöin konflikti myös tapahtuu herkemmin uudelleen, koska sitä ei ole sovittelu. (VERSO-ohjelma) Kerroin anteeksipyyntöä olevan oikein

hyvä ehdotus ja kaunis ele. Pyysin lapsia kuitenkin vielä miettimään, mitä lelut voisivat anteeksipyyntönsä lisäksi vielä luvata toisilleen, ettei näin enää tässä leikissä tapahtuisi. Lasten kommentteissa tuli esiin myös sellainen lupaus, ettei niin enää tapahtuisi ikinä. On tärkeää muistaa, että lupaukset tehdään vain kyseistä leikkiä koskemaan, ei koko loppuelämää. Lupaus, jonka lelut tekisivät, voisi ehkä liittyä siihen tekoon tai tapahtumaan riidassa, josta tarinoissa kuultiin. Todella upeasti lapset alkoivat löytää riidasta asioita, joita lelut voisivat luvata toisilleen.

Ratkaisun keksiminen (kuva 3)

Sopimuksen tekeminen (kuva 4)

Kun ratkaisut ja lupaukset oli saatu tehtyä, siirryimme tekemään sopimusta seuraavaan paikkaan. Tällä kertaa taitellun kortin välistä tipahti myös laminoitu koiran hahmo (kuva 4) ja laastareita. Kysyin lapsilta, mahtavatko he tietää mitä varten ne ovat? Osa pienryhmistä arvasi, mitä varten ne ovat. Kortin välissä oli soputaulu (koira) ja niihin laitettavat sovun merkit (laastarit). Ne ovat tärkeä osa MiniVerson prosessia. Soputaulun olisi hyvä sijaita jokaisessa ryhmässä näkyvällä paikalla, jotta lapset voivat käydä katsomassa sovunmerkkejä ja siten muistella ja vahvistaa syntynyttä sopua. Tutustuimme siis soputauluun ja sen tarkoitukseen. Seuraavaksi laitoimme yhdessä lasten kanssa lelujen riidan sovittelun ja sovun merkiksi laastarin soputauluun. Kehuin leluja ja lapsia hienosta sovittelusta ja ratkaisujen keksimisestä. Kerroin leluille, että kun he ovat ratkaisseet hienosti riitansa ja tehneet sopimuksen, niin minä tulen vielä myöhemmin kysymään, onko sopimus pitänyt. Mietimme vielä lasten kanssa yhdessä, että kun sopu on syntynyt, niin mitä se tarkoittaa leikin kannalta? Hyvin lapset tiesivät, että sopimisen jälkeen leikit voivat jatkua. Ja niin näiden lelujen kanssa palattiin hiekkalaatikolle ja ne sopivat yhteisen leikin jatkumisesta.

Kun pääsimme takaisin hiekkalaatikolle, missä riita oli syntynyt, lelut jatkoivat leikkiä. Sitten otin hiekan alta vielä viimeisen taitellun kortin esille. Kortissa oli kuva viikkokalenterista ja kortin tehtävänä oli seuranta. Eli palasimme lelujen kanssa sopimukseen ja lupauksiin ja kysyin heiltä, onko sopimus ja lupaukset pitäneet? Kysyin lasten mielipidettä myös siitä, oliko heidän mielestään lelujen sopimus pitänyt.

Tämän kehittämistehtävän kohderyhmistä kaikki olivat sitä mieltä, että lelujen sopimus oli pitänyt. Sen kunniaksi lelut heittivät ylävitokset ja jatkoivat leikkiä hiekkalaatikolla. Sovittelupolun päätteeksi kiitin lapsia liittymisestä sovittelupolulle. Kannustin heitä ottamaan MiniVerso sovittelun riitojen selvittelyn avuksi ja muistuttamaan aikuisia korttien käytöstä, kun lapsille syntyy riitoja.

9 Arviointi

MiniVerson juurruttamis- ja perehdytysmateriaalin valmistuttua ja pienryhmissä toteutettujen toiminnallisten sovittelupolkujen jälkeen, arvioin materiaalia ja sovittelupolkujen toteutuksia kehittämistehtävääni peilaten. Kehittämistehtävänäni oli suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen vertaissovittelun käyttöä ja juurruttamista tukeva materiaali työelämäkumppanini Tuusulan varhaiskasvatusyksikön käyttöön.

Kehittämistehtävänäni toteutukseen liittyivät tavoitteet perehdyttää ja tutustuttaa uudet yksikköön tulevat lapset ja aikuiset MiniVersoon menetelmänä, sekä juurruttaa MiniVerson käyttöä arjessa aiemmin koulutettujen aikuisten parissa.

Kehittämäni materiaali tukee mielestäni hyvin jo aiemmin mainitsemiani varhaiskasvatuksen tavoitteita tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Se edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta mallintamalla rauhanomaisia tapoja sopia ja selvittää konflikteja.

Kun lähdin suunnittelemaan ja toteuttamaan tätä kehittämistehtävää, tiesin MiniVerson käyttöön liittyvät haasteet ja asenteet. Menetelmä koetaan hyvänä ja tarpeellisena, mutta sen käyttö on siitä huolimatta vähäistä ja pintapuolista. Suunnittelin käyttäjäky-

selyn kysymykset niitä silmällä pitäen. Halusin tietää, kuinka moni on käynyt koulutuksen ja kuinka monelle käyttö on tuttua. Halusin myös vahvistusta omalle ajatukselleni, toiminnallisen perehdytysmateriaalin tarpeesta.

Ennen kyselyjä informoin yksikössä tekemästäni kehittämistehtävästä ja opinnäytetyöstäni sähköpostitse. Kerroin koko henkilökunnalle, miten toteutan sen ja mikä toteuttamistavan tavoitteena oli. Kerroin sähköpostissa, että tarkoitukseni on esitellä menetelmä ja materiaali mahdollisimman suurelle osalle henkilökuntaa, jotta henkilökunta voisi itse ottaa materiaalin käyttöön omassa lapsiryhmässään. Myös alle kolmevuotiaiden ryhmässä työskentelevät toivotettiin tervetulleiksi seuraamaan sovittelupolkua isompien lasten pienryhmien mukaan, vaikka tämä opinnäytetyön kehittämistehtävä olikin rajattu yli kolmevuotiaille lapsille.

Noin puolet kohderyhmäni, 3-6-vuotiaiden kanssa työskentelevien ryhmien aikuisista varasi listasta ajan sovittelupolulle. Osa alle kolmevuotiaiden kanssa työskentelevien henkilökunnasta oli ymmärtänyt viestini ja saapui paikalle seuraamaan myös muiden ryhmien sovittelupolkua, vaikkei oman ryhmän lapset osallistuneetkaan. Oli mielenkiintoinen seikka huomata, ettei sähköpostiani välityksellä annettuja ohjeita luettu huolella, jos ollenkaan.

Tarkoitukseni ei siis ollut, että kaikki lapset osallistuvat ja että minä perehdyttäisin koko ryhmän lapset MiniVerson käyttöön materiaalin avulla. Jostain syystä, sellainen vaikutelma oli syntynyt osalle henkilökunnasta. Lähettämäni sähköposti ei siis onnistunut viestittämään riittävän selvästi tavoitettani esitellä ja mallintaa aikuisten käyttöön suunnattua materiaalia.

Omassa yksikössäni MiniVerso on esillä ja sen suunnittelu ja arviointi ovat osa rakenteita. Käyttö arjessa on vielä hyvin epätasaista ryhmissä. Esihenkilöt pitävät MiniVerson käyttöä ja näkymistä tärkeänä ja osallistuvat sitä koskevaan pedagogiseen keskusteluun. MiniVerso on siis tavallaan osa arkea, eikä sen käyttöä tai perehdytystä uusien lasten ja aikuisten osalta juurikaan olla puhuttu. Jäin miettimään, mahtoiko se vaikuttaa sovittelupolulle osallistumiseen. Ajatus jo olemassa olevasta käytännöstä. Opinnäytetyöni tavoitteet ja päämäärä, olisi kenties kannattanut esitellä vielä selkeämmin ja tilaisuudessa, jossa ollaan fyysisesti läsnä.

Itse sovittelupolku toteutui sellaisena kuin olin sen suunnitellutkin. Toiminnallisuus piti lasten mielenkiinnon yllä hyvin ja he saivat olla osallisina koko polun ajan. Polun fyysiset puitteet toimivat parhaiten alle 10:n lapsen pienryhmälle. Liikkuminen pisteiden välissä polkua pitkin toi vaihtelua ja sopivasti liikettä paikalla olon väliin. Suuremman ryhmän oli hankalampi mahtua liikkumaan polun varrella oleville pisteille ja tämä aiheutti levottomuutta ja vähensi lasten mahdollisuutta osallistua sovitteluun ja keskusteluun.

Suunnittelemani polku pysyi kaikkien ryhmien osalta samana, enkä kokenut tarvetta lisätä tai muuttaa siinä mitään. Sovittelupolkua toteuttaessani huomasin, että menetelmä ja sovittelupolku ovat siirrettävissä ja sovellettavissa muuhunkin paikkaan. Esimerkiksi liikuntaradaksi, metsään, autoradalle, pelin muotoon ja niin edelleen. Leikkitilanne hiekkalaatikolla oli tarpeeksi konkreettinen ja tuttu tilanne lapsille. Tarina pysyi sopivan lyhyenä ja lasten mielenkiinnon kohde säilyi tarinan ja sovittelun mukana. Riitakorttien rajaaminen seitsemästä kolmeen tuntui myös toimivalta ratkaisulta, jolloin ryhmän ikä ja yleisimmät konfliktin aiheet lisäsivät lasten sitoutumista tilanteeseen ja ratkaisujen löytämiseen. Leikkiin palaaminen mallinsi lapsille riidan sovittelun positiivista tapaa ja tavoitetta leikin jatkumisella. Hiekkalaatikolla tapahtunut seuranta mallinsi aikuisille hyvin, kuinka pieni hetki seurantaan tarvitaan ja kuinka tärkeää se on lapsille positiivisena onnistumisen kokemuksena.

Lasten ja henkilökunnan palaute sovittelupolusta oli positiivista. Sain esimerkiksi palautteen, jossa todettiin, että näin tätä MiniVersoa pitäisi kouluttaa. Käyttäjäkyselyjen (liite2) vastaukset sovittelupolun jälkeen jäivät jokseenkin vähäisiksi, koska osa henkilökunnasta oli jäänyt jo lomalle ja puolet henkilökunnasta ei osallistunut sovittelupolkuun. Sovittelupolulle osallistuneet ja palautteen antaneet, pitivät polkua hyvänä ja toimivana tapana perehdyttää ja esitellä MiniVersoa lapsille. He kokivat, että lapsilla oli mahdollisuus osallistua. Toiminnallisuus koettiin myös hyvänä. Pienryhmän koko oli monen mielestä hyvä, silloin kun se jäi alle kymmeneen.

Aikuisten palaute itse materiaalin ja menetelmän käytettävyydestä jäi mielestäni ohueksi. He arvioivat enemmänkin koettua polkua, kuin materiaalia ja sen käytettävyyttä omassa työssään itsenäisesti.

Tarjosin sovittelupolkujen jälkeen kesäkuussa mahdollisuutta tulla tutustumaan materiaaliin, sovittelupolun ohjeeseen (Liite1) ja kysymään sen käytöstä. Kukaan henkilökunnasta ei tarttunut tuolloin tähän mahdollisuuteen. Ehkä ajankohta ennen lomia ei ollut

paras mahdollinen. Tulevaisuus näyttää lähteekö materiaali ja menetelmä liikkeelle arjessa.

Lasten palautteet lämmittivät niiden aitouden ja spontaaniuden vuoksi paljon. Moni lapsista tuli myöhemmin pihalla kysymään, että muistanko kun olimme siellä sovittelupolulla. Lapset muistivat kysyttäessä mitä sovittelupolulla oli tapahtunut ja monia yksityiskohtia polun varrelta. He muistivat, että siellä oli ne laastarit ja se koira. Ja että koirat riitelivät lapiosta.

Tavoitteeni luoda käytännönläheinen ja toiminnallinen materiaali MiniVerson perehdyttämiseksi ja juurruttamiseksi onnistui hyvin. Saavutin mielestäni työelämäkumppanini kanssa asettamani tavoitteet ja materiaali on saanut kiitosta. Minun ei ole tarvinnut tehdä materiaaliin muutoksia kehittämistyön toteutuksen tuloksena. Minut palkittiin myös VERSO-ohjelman puolesta Vuoden kasvatuskentän sovittelija-palkinnolla marraskuussa 2023 työstäni sovittelun edistäjänä kasvatuskentällä.

10 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävä on ollut mielenkiintoinen ja olen erittäin tyytyväinen lopputulokseen. Kehittämäni materiaali mahdollistaa vertaissovittelun ja MiniVerson perehdyttämisen ja juurruttamisen MiniVerso koulutuksen käyneiden yksiköiden sisällä itsenäisesti. Tämän opinnäytetyön kautta olen syventynyt vertaissovitteluun ja sen taustalla oleviin teorioihin paremmin ja saanut vahvistusta restoratiivisen työotteen käyttöön. Sovitteleva ja kunnioittava tapa kohdata toinen ihminen on tärkeä kansalaistaito ja yhteiskunnallisesti merkittävä arvo. Tämänhetkinen maailmantilanne ja sen tuoma epävarmuus luo turvattomuuden tunnetta meissä kaikissa. Opettamalla lapsille konfliktin ratkaisutaitoja rauhanomaisesti ja toista kunnioittavasti voimme mahdollistaa kaikille rauhaa arvostavan tulevaisuuden näkymän ja yhteisen vastuuton sen säilymisestä.

VERSO-ohjelman vertaissovittelua kouluttava työ lasten ja nuorten parissa on mielestäni mittaamattoman arvokasta ja tärkeää. Lasten ja nuorten osallisuus heitä itseään koskevissa asioissa mahdollistuu vertaissovittelun avulla erinomaisesti. Kuuntelemisen taidot karttuvat ja näkökulma asioihin laajenee. Haluan omassa varhaiskasvatuksen

sosionomin työssäni tukea ja kannustaa yhteisöjä tarttumaan sovittelevaan ja kunnioittavaan tapaan ratkaista konflikteja ja arjen haasteita.

Työtäni varhaiskasvatuksen sosionomina kuvataan erilaisten vastuualueiden kautta. Vaikka työnkuva on tällä hetkellä vielä epäselvä, niin sosiaalipedagoginen toiminta ja sen suunnittelu ja toteutus mainitaan lähes aina työnkuvaa suunniteltaessa. Sosiaalipedagoginen työote tukee lapsen vertaissuhteiden kehittymistä ja osallisuuden sekä vuorovaikutustaitojen karttumista. Vertaissovittelu ja varhaiskasvatuksessa käytössä oleva MiniVerso tukee dialogia ja ehkäisee kiusaamista ja syrjäytymistä. Restoratiivisen työtteen ja MiniVerson avulla voin myös lisätä lasten voimaantumisen ja vahvistumisen tunnetta. Uhrin ja tekijän leimojen poisjääminen lisää oman käytöksen merkityksellisyyttä arjessa ja tukee ei-toivotun käytöksen vähenemistä. Lapsi sitoutuu sopimukseen, kun on saanut itse olla osallinen riidan ratkaisun löytämisessä.

Miksi sitten vertaissovitteluun ja sen käyttöön on aikuisten vaikea sitoutua? Miksi saadun koulutuksen antia ei oteta käyttöön vaan se jää monelle leijumaan jonnekin? Vaikka meitä velvoittavassa asiakirjassa, varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa jo sanotaan lapsen oikeudesta tulla kuulluksi ja nähdyksi, jää se monesti puuttumaan osapuolten väliltä. Lapsella on oikeus olla osallisena häntä koskevissa asioissa ja mikäpä olisi enemmän häntä koskevaa, kuin konflikti, jossa on ollut osallisena?

Oma kokemukseni on, että johtamisella on valtaisa merkitys henkilökunnan sitoutumisen kannalta. Esihenkilöiden tuki ja menetelmän toteutumisen vaade luovat edellytyksen asian merkityksellisyydelle ja siihen sitoutumiselle. Toinen merkittävä seikka mielestäni on aikuisen oikeassa olemisen tarpeesta luopuminen. Aikuisen on välillä vaikeaa antaa konfliktin osapuolten keksiä ratkaisut ja tyytyä osapuolia tyydyttävään ratkaisuun.

Tämä VERSO-ohjelman luomaa vertaissovittelua ja heidän materiaalejaan tukeva kehittämistyöni voisi tulla laajemminkin käyttöön. Uskon vahvasti, että sekä lasten että aikuisten vertaisryhmässä saatu perehdytys ja juurruttaminen on tarpeen koko valtakunnan tasolla. Uusien, ja jo MiniVersoon tutustuneiden yhteinen sovittelupolku tukee ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä.

Lähteet

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 2004. Minä ja muut, Kasvaminen sosiaaliseen vuorovai-
kutukseen. Helsinki: Otava.

Ahonen, Liisa & Roos, Piia 2019. Iloa ja Oivalluksia, Pedagogiikan arviointi ja kehittä-
minen varhaiskasvatuksessa. Hämeenkyrö. Kasvusto.

Airaksinen, Timo 2017. Hedonismin ilo ja kurjuus. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duo-
decim 133 (23). 2262-2265. <<https://www.duodecimlehti.fi/duo14029>>. Viitattu
26.3.2023.

Antikainen, Ari & Rinne, Risto Koski, Leena 2013. Kasvatussosiologia. Jyväskylä: PS-
kustannus.

Aro, Tuija & Laakso, Marja-Leena, toim. 2011. Taaperosta taitavaksi toimijaksi, Itsesää-
telyn kehitys ja tukeminen Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Borg, Carmen & Buonatesta, Antonio & Chapman, Tim & Christen-Schneider, Claudia &
Justad, Lars Otto & Kiseleva, Olga & Mohan, Arti & Pereira, Ana Tramonte, Valeria &
Törzs, Edit & Vanspauwen, Kris & Ziedina, Diāna (komitea) 2021 European Forum for
Restorative Justice 2021. Manual on restorative justice values and standards for prac-
tice: 11-13. [https://www.euforumj.org/sites/default/files/2021-11/EFRJ_Ma-
nual_on_Restorative_Justice_Values_and_Standards_for_Practice.pdf](https://www.euforumj.org/sites/default/files/2021-11/EFRJ_Manual_on_Restorative_Justice_Values_and_Standards_for_Practice.pdf) Viitattu
26.3.2023

Ervasti, Kai & Attias, Miriam (toim.) 2022. Sovittelu ja sen sovellukset. Helsinki: Edita
publishing Oy.

European Forum for Restorative Justice ERJF <https://www.euforumj.org/en> Viitattu
26.3.2023

Gellin, Maija 2011. Sovittelu koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Gellin Maija 2019. Restoratiivinen lähestymistapa ja sovittelu peruskoulukontekstissa Kohti eheyttävän kohtaamisen toimintakulttuuria. Väitöskirja. Lapin Yliopisto. Kasvatus-tieteellinen tiedekunta. 163-164.

Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela & Ruusuvuori, Johanna & Lönnqvist, Jan-Erik & Hankonen, Nelli & Renvik, Tuuli Anna & Lipponen, Jukka 2020. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Helle, Minna 2018. Järki ja tunteet. Helsinki: Otava.

Hujala Eeva & Turja, Leena 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa 3/2019. 7-9.

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 33/2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. 31

Kaitsaari, Tuula 2022. Restoratiivisen työyhteisösovitteluprosessin arviointi, työhyvinvointi- ja muutkokemukset yliopistokontekstissa sovitteluun osallistuneiden ja sovittelijoiden kokemana. Väitöskirja. Turun Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Sosiaalityö. Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tohtoriohjelma. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/153240/AnnalesB570KaitsaariDissertation.pdf?sequence=5&isAllowed=y> 172-190. Viitattu 26.3.2023.

Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja. 2012. Tunne minut. Juva: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, Liisa. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki WSOY.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Laitinen, Irmeli & Ollikainen, Seija (toim.) kirjoittajat: Kalland, Mirjam & Keinänen, Matti & Kristmannsdóttir, Gudrun & Laitila, Pirjo & Laitinen, Irmeli & Larmo, Anneli & Lindfors,

Olavi & Martin, Minna & Ollikainen, Seija & Pyykkönen, Nina. 2017. Mentalisaatio Teoriasta käytäntöön. Helsinki : Therapie-säätiö.

Lapsen oikeuksien sopimus. Unicef 2016. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/> Viitattu 26.3.2023

Lastensuojelulaki 417/2007 Annettu Helsingissä 13.4.2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> Viitattu 26.3.2023.

Lehtinen, Erno & Kuusinen, Jorma & Vauras, Marja 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY.

Opetushallitus 2022b. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Pedagogisen%20toiminnan%20viitekehys_2022_0.pdf Viitattu 26.3.2023

Opetushallitus 2022a. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2022. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf Viitattu 26.3.2023.

Peltonen, Lasse & Haavisto, Vaula & Heinonen, Hilikka & Elonheimo, Henrik 2022. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:30 Suomalaisen sovitte-
lun tila ja mahdollisuudet. Helsinki: Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163962/VNTEAS_2022_30.pdf?sequence=7&isAllowed=y Viitattu 26.3.2023

Repo, Laura 2015. Pienet lapset ja kisaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.

Roos, Piia 2016. Mitä kuuluu Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Rumpu, Niina & Markkanen, Eeva-Liisa & Hyvärinen, Nelli & Anttila, Niina & Danschu, Pekka & Kuvaja, Marko & Romantschuk, Michaela & Sainio Mii 2022. Kiusaamista eh-

käisevien sekä hyvinvointia ja työrauhaa parantavien menetelmien arviointi. Verkko-julkaisu. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, KARVI. Tiivistelmät 10:2022. 26-28. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2022/08/KARVI_T1022.pdf Viitattu 26.3.2023

Sainio, Taina & Pajulahti, Riikka & Sajaniemi Nina 2021. Näin tuet lapsen itsesäätelyä. PS-kustannus.

Salmivalli Christiina, 2005. Kaverin kanssa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2017. Arki, arvot ja etiikka : sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Helsinki : Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. <https://www.stea.fi/> Viitattu 26.3.2023

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>>. Viitattu 26.3.2023

VERSO-ohjelma. <https://sovittelu.com/vertaissovittelu/> Viitattu 26.3.2023.

Viljamaa, Janne 2018. Hirveä häpeä Suomalainen häpeä ja kuinka siitä pääsee eroon. Jyväskylä: Atena-kustannus Oy.

Väljärvi, Jouni, 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf?sequence=4&isAllowed=y Viitattu 16.3.2024

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161440/VN_2019_7_Edellytykset_kasvuun_oppimiseen_ja_osallisuuteen_kaikille.pdf?sequence=4&isAllowed=y Viitattu 20.2.2024

Tekijänoikeuslaki 404/1961 Annettu Helsingissä 8.7.1961. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>>. Viitattu 26.3.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2022

<[https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/ri-
kos-ja-riita-asioiden-sovittelu](https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/ri-
kos-ja-riita-asioiden-sovittelu)>. Viitattu 26.3.2023

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja TENK. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2/2023.12. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf Viitattu 26.3.2023

Liitteet

Liite 1/2

OHJE SOVITTELUPOLUN MATERIAALIN KÄYTTÖÖN

- Suosittelemme katsomaan tiimissänne MiniVerson materiaalipankista (tunnukset koulutuksen käyneillä) henkilökunnan koulutusvideon ennen sovittelemapolulle lähtöä. (n. 45 min.) Suosittelemme videota erityisesti niille, joilla ei ole vielä MiniVerso koulutusta.
- Lukekaa ryhmässä Herra Harmin kirje ja katsokaa Vennin ja Vilpun sovittelemuideo.
- Rakentakaa sovittelemopolku haluamaanne kohteeseen (Ryhmätala, sali, metsä jne) siten, että polulla eteneminen pienryhmässä mahdollistuu.
- Polku alkaa hiekkalaatikolta. Hiekkalaatikolla on kaksi ämpäriä, yksi lapio ja kaksi esimerkiksi pehmolelua. Hiekkalaatikon yhteyteen valitaan ryhmässä mahdollisesti esiin nousset kolme riitakorttia seinälle. (Materiaalipankista tulostettavat tapahtumakortit)
- Vie sovittelemukorttien neljä ensimmäistä korttia polun varrelle ja viimeinen, seuranta, hiekkalaatikon alle ennen lasten tuloa sovittelemopolulle.
- Sovittelemopolun alkaessa, valitkaa lasten kanssa hiekkalaatikolla yksi lelujen välille syntyvä riita tapahtumakorteista.
- Aikuinen esittää kortin takana olevan riitatarinan lelujen avulla lapsille.
- Riidan jälkeen aikuinen ehdottaa lapsille, että lelujen riita lähdetäisiin sovittelememaan MiniVerson avulla sovittelemopolulle.
- Sovittelemopolulla sovitellaan lelujen riita MiniVerso-sovittelemukorttien avulla vaihe kerrallaan lasten kanssa yhdessä.
- Kun riita on soviteltu ja sopulaastari kiinnitetty soputauluun, lelut palaavat hiekkalaatikon leikkiin. Arvioidaan lasten kanssa sovittelemopolkua ja palataan vielä lelujen sopimukseen seurata kortin avulla.

Sovittelemopolku-materiaalilaatikon sisältö:

2 ÄMPÄRIÄ

1 LAPIO

HIEKKAKANGAS

SOVITTELUKORTIT TAITTOTAULUINA (voidaan pystyttää aluksi kuvapuoli sisäänpäin polulle)

TAPAHTUMAKORTIT JOIDEN TAKANA RIITATARINAT

SOPUTAULU (KOIRA) LAASTAREITA (varmistaa että laastareita jää myös seuraavalle palauttaessasi laatikon paikalleen)

Valitkaa itse ryhmän mielenkiinnonkohteiden pohjalta lelut, joille riita syntyy.

Voitte myös halutessanne tulostaa materiaalipankista omaan ryhmään materiaaleja valmiiksi.

Liite 2/2

Haastattelukysymyksiä ennen sovittelupolkua

Oletko käynyt MiniVerso koulutuksen? Kyllä/Ei

Onko MiniVerso-menetelmä sinulle tuttu? K/E

Oletko nähnyt muiden aikuisten käyttävän MiniVersoa? K/E

Mikä kokemus teillä on? Kuinka aktiivisesti MiniVerso on käytössä koko kunnan osalta.
Paljon / Vähän?

Olisiko sinusta yhteinen perehdytys ja juurruttamismateriaali hyödyllinen MiniVerson
käytön varmistamiseksi? K/E

Uskoisitko ottavasi sen käyttöön, mikäli sellainen olisi valmiina? K/E

Haastattelukysymykset sovittelupolun jälkeen

Pääsitkö osallistumaan mukaan sovittelupolulle? K/E

Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet?

Oliko sovittelupolku ja -materiaali sinusta selkeästi rakennettu? K/E

Olisiko se sinusta helppo käyttää itsenäisesti? K/E

Saivatko lapset osallistua sovitteluun mielestäsi riittävästi? K/E

Sopisiko materiaali ja tämä toiminnallinen menetelmä sinusta perehdyttämään ja juurrut-
tamaan MiniVerson käyttöä lasten ja aikuisten keskuudessa? K/E

Mitä ideoita ja ajatuksia sinulle heräsi materiaalin ja menetelmän jatkokehittämiseksi?
(sana on vapaa)